

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
контролю і аудиту
Протокол № 7 від 20.01.2016 р.

**Програма навчальної дисципліни
"СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА"
для студентів всіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: к.е.н.. проф. Понікаров В.Д.
к.е.н., доц. Кожушко О.В.

Відповідальний за випуск
зав. кафедрою контролю та аудиту Дікань Л.В.

Вступ

Ефективний розвиток будь-якої держави є неможливим без системи економічних заходів дотримання законодавства у галузі господарської політики. На жаль, кардинальні реформи, що здійснюються в Україні, як свідчить статистика, супроводжуються криміналізацією суспільства та зростанням злочинності, особливо в економічній та фінансовій сферах, а це створює реальну загрозу національній безпеці країни.

Для виявлення протиправної економічної діяльності та збору доказів з кримінальних справ, порушених з господарських злочинів, необхідні не тільки юридичні знання, але й спеціальні пізнання у галузі фінансів, ціноутворення, оподаткування, бухгалтерського обліку і особливо, у сфері економічного контролю. Саме судово-економічні експертизи є найбільш ефективним заходом збору доказів з господарських злочинів.

Навчальна дисципліна «Судово-економічна експертиза» є вибірковою дисципліною.

Мета навчальної дисципліни -- надання студентам теоретичних знань і практичних навичок з процесуальних норм організації та проведення судово-економічних експертиз.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

- засвоєння теоретичних засад функціонування судово-економічної експертизи як форми економічного контролю;
- опанування законодавчих актів та процесуальних документів, які регламентують відносини в галузі судово-економічної експертизи;
- набуття практичних навичок з організації та проведення судово-економічної експертизи.

Судово-економічна експертиза - навчальна дисципліна про принципи і методи вивчення законності, достовірності та економічної доцільності господарських і фінансових операцій і процесів на підприємствах, організаціях різних форм власності на основі збору доказів про економічні правопорушення та злочини з облікової, звітної, планової (нормативної) та іншої економічної інформації.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес організації, проведення, узагальнення результатів судово-економічної експертизи на стадії

досудового слідства та суду.

Предметом навчальної дисципліни включає принципи організації проведення судово-експертних досліджень, форми і види судових експертиз, характеристику і методичні прийоми проведення дослідження експертом-бухгалтером основних фінансово-господарських операцій у різних галузях економіки.

Пререквізити до початку вивчення дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з економіки підприємств, макро- та мікроекономіки, правознавства, фінансів, фінансового, управлінського, податкового обліків, економічного аналізу, аудиту, державного фінансового контролю, ревізії, законодавства з питань економічної діяльності підприємства та ін.

У процесі вивчення дисципліни студент повинен

знати:

сутність судово-економічної експертизи та її значення в сучасних умовах;

задачі судово-економічної експертизи як форми економічного контролю;

основні принципи експертної діяльності;

систему нормативно-правового регулювання експертної діяльності в Україні;

права, обов'язки та відповідальність судових експертів;

порядок атестації судових експертів;

кваліфікаційні вимоги, що пред'являються до експертів-економістів;

предмет і об'єкти судово-економічної експертизи;

методи та прийоми дослідження облікової інформації при проведенні судово-економічних експертиз;

класифікацію документів, які надаються експерту-економісту;

порядок планування судово-економічної експертизи;

порядок призначення та проведення судово-економічної експертизи на стадії досудового слідства;

порядок проведення судово-економічної експертизи під час розгляду кримінальних справ у суді;

сутність та види доказів, що використовуються в судочинстві з економічних правопорушень;

методику судово-економічної експертизи організаційно-правових засад підприємницької діяльності;

методику судово-економічної експертизи операцій з грошовими

коштами;

методику судово-економічної експертизи фінансової звітності підприємства;

методику і організацію судово-економічної експертизи активів підприємства;

методику і організацію судово-економічної експертизи пасивів підприємства;

сутність, зміст та структуру висновку експерта-економіста;

порядок оцінки висновку експерта-економіста слідчим, судом, адвокатом та іншими учасниками процесу;

ВМІТИ:

визначати предмет і об'єкти судово-економічної експертизи;

застосовувати практичні навички та знання процесуальних норм для організації та проведення судово-економічної експертизи;

досліджувати документи з метою перевірки і виявлення фактів і розмірів нестачі чи лишків товарно-матеріальних цінностей, грошових ресурсів, а також часу і місця виникнення нестачі чи лишку;

аналізувати зміст документів для експертного висновку про обґрунтованість списання на виробництво сировини, матеріалів і законність руху готової продукції;

встановити факти порушення фінансової дисципліни для експертного висновку за сутністю;

визначити наявність і причини необ'єктивного відтворення у звітах об'єму виробничої діяльності, виконуваної роботи, кількості виготовлюваної продукції;

визначити правильності чи хибності з позиції закону здійснення бухгалтерських операцій і виявлення дійсного стану розрахунків між підприємствами, організаціями;

складати висновок експерта-економіста для правоохоронних органів під час вирішення цивільних, господарських і кримінальних справ;

встановити обставини, що сприяють здійсненню правопорушень.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в таблиці 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх

формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

Таблиця 1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Визначати особливості використання окремих форм використання спеціальних економічних знань при розслідуванні економічних правопорушень	Визначати специфічні функції контролюючих органів у виявленні економічних правопорушень
	Визначати предмет та об'єкти судово-економічної експертизи
	Визначати можливості судових експертиз
	Визначити необхідні форми використання спеціальних економічних знань для збору доказів
Здійснювати організацію судово-економічної експертизи	Визначати вимоги, що пред'являються до судових експертів, їх права та обов'язки, порядок їх атестації.
	Застосовувати порядок організації проведення судових експертиз.
	Здійснювати судово-економічну експертизу на стадії судового слідства і під час розгляду справ у суді
	Складати висновок судово-економічної експертизи
Здійснювати судово-економічну експертизу окремих об'єктів дослідження	Розробляти заходи з усунення обставин, що сприяють вчиненню правопорушень
	Застосовувати сучасні прийоми та процеси експертного дослідження різних сторін економічної діяльності суб'єктів господарювання
	Здійснювати судово-економічну експертизу організаційно-правових засад підприємницької діяльності
	Проводити судово-економічну експертизу операцій з грошовими коштами
	Проводити судово-економічну експертизу матеріалів інвентаризації
	Здійснювати судово-економічну експертизу операцій, пов'язаних з рухом основних засобів
	Проводити судово-економічну експертизу операцій з нарахування та виплати заробітної плати
	Здійснювати судово-економічну експертизу операцій, пов'язаних з обігом цінних паперів
Проводити судово-економічну експертизу при виявленні та розслідуванні правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків	

	Проводити судово-економічну експертизу зовнішньоекономічних операцій
--	--

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
«Судово-економічна експертиза» за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікація	Автономність, відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Економічний контроль у правоохоронній діяльності України					
Здатність визначати специфічні функції контролюючих органів у виявленні економічних правопорушень	Сутність контролю, його класифікацію та форми, суб'єкти та об'єкти контролю	Знання рис сучасних економічних правопорушень	Здатність виявляти економічні правопорушення та усувати причини їх виникнення	Здатність організувати збір доказів з економічних правопорушень з різних джерел	Відповідальність перед правоохоронними органами за достовірність доказів
Здатність визначити необхідні форми використання спеціальних економічних знань для збору доказів	Види економічних правопорушень, відповідальність за них	Знання системи доказів, які використовуються у судочинстві	Здатність брати участь у слідчих діях в якості спеціаліста чи проводити ревізії на вимогу правоохоронних органів	Здатність складати актів ревізії, які проводяться на вимогу правоохоронних органів	Персональна відповідальність за об'єктивність фактів, викладених в акт ревізії

Тема 2. Судово-економічна експертиза, її види та завдання					
Здатність визначати можливості судових експертиз	Форми економічного контролю	Знання сутності, місця та ролі експертиз в системі правосуддя	Уміння визначати конкретні види експертиз в ході розслідування правопорушень	Організація взаємодії з правоохоронними органами в ході проведення експертиз	Відповідальність за своєчасне проведення експертних досліджень.
Тема 3. Предмет і метод судово-економічної експертизи					
Здатність визначати предмет судово – економічної експертизи та досліджувати документи, надані правоохоронними органами	Предмет економічного контролю, сутність доказів в правохоронній діяльності	Знати перелік питань, які вирішує судово- економічна експертиза	Уміння визначити якість документів, що надаються експерту	Уміння використовувати інші криміналістики експертизи для встановлення якості наданих документів	Відповідальність за правильність прийнятого рішення про вибір об'єктів експертизи
	Сутність методу економічного контролю та його види	Знати метод, прийоми та процедури дослідження інформації, наданої експертизи	Уміння вибирати найбільш ефективні прийоми дослідження	Уміння надавати захист щодо надання додаткових документів, необхідних експерту	Самостійність при виборі методів дослідження документів при проведенні судово- економічної експертизи
Тема 4. Організація та порядок призначення судово-економічної експертизи					

Усвідомлення вимог, що пред'являються до	Права слідчого та обвинувачуваного	Знання прав, обов'язків та відповідальності	Уміння доказати свою професійну компетентність при	Складання іспитів кваліфікаційним комісіям Мінюсту	Відповідальність за свої професійні знання
--	------------------------------------	---	--	--	--

1	2	3	4	5	6
судових експертів, їх права та обов'язки, порядку їх атестації		судових експертів	атестації		
Усвідомлення порядку організації проведення судових експертиз	Функції слідчих органів та суду	Знання стадії процесу судово - економічної експертизи	Уміння оцінити інформаційне забезпечення експертних досліджень	Затвердження плану проведення експертного дослідження з керівництвом	Персональна відповідальність за виконання плану експертного дослідження
Тема 5. Організаційна стадія судово-економічної експертизи					
Здатність усвідомлювати особливості проведення судово-економічних експертиз на стадії судового слідства і під час розгляду справ у суді	Функції слідчих органів та суду	Знати зміст та структуру постанови (ухвали) про призначення судово-економічної експертизи	Уміти забезпечити гарантії незалежності судового експерта та пояснити представникам правоохоронних органів зміст висновків під час допиту	Донесення висновків експертизи представникам правоохоронних органів, адвокатам, обвинуваченим та підсудним	Персональна відповідальність за об'єктивність висновку судово-економічної експертизи

Тема 6. Дослідницька стадія судово-економічної експертизи					
1	2	3	4	5	6
Здатність застосувати сучасні прийоми та процеси експертного дослідження різних сторін економічної діяльності суб'єктів господарювання	Методи та прийоми судово-економічної експертизи	Знання сучасних прийомів дослідження економічних процесів	Уміння використовувати сучасні методики та процеси експертного дослідження	Взаємодія з правоохоронними органами у рамках проведення експертизи	Персональна юридична відповідальність за висновки експертних досліджень
Тема 7. Завершальна стадія судово-економічної експертизи					
Здатність складати висновок судово-економічної експертизи та розробляти заходи з усунення обставин, що сприяють вчиненню правопорушень	Сутність та значення експертної діяльності	Знання структури та висновку експерта-економіста	Уміння складати експертний висновок відповідно до процесуальних норм	Здатність довести правильність висновку слідчому та сторонам процесу	Повна самостійність у виборі методики дослідження і кримінальна відповідальність за завідомо неправдивий висновок
		Знання обставин, що зумовлюють або об'єднують скоєння правопорушень	Уміння розробляти професійні рекомендації щодо усунення обставин, що сприяють вчиненню правопорушень	Здатність довести слідчому(суду) рекомендацій щодо усунення обставин, які сприяють здійсненню правопорушень	Відповідальність за зміст ухвали суду, в якій зазначаються причини та обставини, які сприяли здійсненню економічних правопорушень

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади судово-економічної експертизи

Тема 1. Економічний контроль у правоохоронній діяльності України

1.1. Протиправна економічна діяльність як фактор загрози національній безпеці України. Шляхи забезпечення економічної безпеки країни. Поняття економічної безпеки. Основні чинники, що сприяють розвитку тіньової економіки країни. Риси сучасних економічних злочинів. Основні види правопорушень. Поняття економічних правопорушень.

1.2. Сутність та роль економічного контролю у виявленні правопорушень у фінансово-господарській сфері та усунення причин їх виникнення. Поняття економічного контролю, його сутність, об'єктивність та основні принципи. Завдання контролю в умовах ринкової економіки.

1.3. Система органів контролю діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Система органів контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств та організацій.

1.4. Функції правоохоронних органів у здійсненні економічного контролю. Роль правоохоронних органів під час здійснення економічного контролю. Система доказів у правоохоронній діяльності. Докази, що використовуються у судочинстві з економічних правопорушень.

1.5. Форми використання спеціальних економічних знань при розслідуванні економічних правопорушень. Форми використання спеціальних економічних знань в процесі дізнання, досудового слідства та судового процесу.

1.6. Особливості проведення ревізії на вимогу правоохоронних

органів. Порядок призначення ревізії за вимогою правоохоронних органів. Відмінні риси судово-економічної експертизи від ревізії та аудиту.

Тема 2. Судово-економічна експертиза, її види та завдання

2.1. Поняття судових експертиз та їх зв'язок з правоохоронною діяльністю. Організація експертної діяльності в Україні. Сутність наукової експертизи та її принципи.

2.2. Види судових експертиз та їх класифікація. Класифікаційні ознаки, характерні для судової експертизи. Види судових експертиз. Основна експертиза. Додаткова експертиза. Повторна експертиза. Строки проведення судових експертиз.

2.3. Сутність і завдання судово-економічної експертизи. Сутність судово-економічної експертизи та її зв'язок з практикою бухгалтерського обліку і фінансового контролю. Класи завдань судово-економічної експертизи.

2.4. Історичні аспекти розвитку судово-економічної експертизи. Основні етапи розвитку содово-економічної експертизи в Україні та світі.

Тема 3. Предмет і метод судово-економічної експертизи

3.1. Предмет та об'єкти судово-економічної експертизи. Предметна область судово-економічної експертизи. Перелік питань, які згідно з чинним законодавством можуть бути поставлені для вирішення перед судово-економічною експертизою. Об'єкти судово-економічної експертизи та їх характеристика.

3.2. Класифікація документів, які надаються експерту-економісту. Види документів, які надаються експерту-економісту. Недоброякісні та доброякісні документи, їх характеристика.

3.3. Загальна характеристика методу судово-економічної експертизи. Метод судово-економічної експертизи. Загальнонаукові методи: аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування та конкретизація. Власні методи: розрахунково-аналітичні та документальні.

3.4. Прийоми дослідження облікової інформації при проведенні судово-економічних експертиз. Документальні прийоми: формальна та

арифметична перевірка документів; нормативно-правова оцінка господарських операцій, відображених у документах; логічний контроль об'єктивної можливості виникнення документально оформлених господарських операцій; вибіркові та суцільні спостереження; зустрічна перевірка документів; оцінка законності й обґрунтованості господарських операцій за даними кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку. Методичні прийоми узагальнення, оцінки та реалізації експертного дослідження: класифікація і групування правопорушень за їх економічною однорідністю та хронологічною послідовністю; аналітична систематизація даних експертизи шляхом розробки таблиць, графіків тощо.

Змістовий модуль 2. Організаційно-методичні засади судово-економічної експертизи в Україні

Тема 4. Організація судово-економічної експертизи

4.1. Загальна організація судово-експертної діяльності в Україні. Нормативно-правове забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. Органи, які здійснюють експертну діяльність в Україні.

4.2. Порядок атестації судових експертів. Порядок проведення атестації судових експертів та присвоєння атестаційних класів. Склад експертно-кваліфікаційної комісії та її функції. Реєстр атестованих судових експертів.

4.3. Кваліфікаційні вимоги, що пред'являються до експертів-економістів. Основні кваліфікаційні вимоги, що пред'являються до експертів-економістів.

4.4. Права, обов'язки та відповідальність судових експертів. Права судових експертів. Обов'язки судових експертів. Відповідальність судових експертів. Права обвинувачуваного в разі призначення та провадження судово-економічної експертизи.

4.5. Інформаційне забезпечення судово-економічної експертизи. Організація інформаційного забезпечення судово-економічної експертизи.

4.6. Основні стадії процесу судово-економічної експертизи. Процес судово-економічної експертизи та його стадії.

Тема 5. Організаційна стадія судово-економічної експертизи

5.1. Планування судово-економічної експертизи. Порядок Планування судово-економічної експертизи. Програма та графік проведення судово-економічної експертизи.

5.2. Призначення та проведення судово-економічної експертизи на стадії досудового слідства. Порядок призначення судово-економічної експертизи. Гарантії незалежності судового експерта. Зміст та структура постанови (ухвали) про призначення судово-економічної експертизи. Проведення судово-економічної експертизи в експертних установах. Допит експерта-економіста.

5.3. Проведення судово-економічної експертизи під час розгляду кримінальних справ у суді. Методика проведення судово-економічної експертизи у суді. Призначення, підстави та стадії проведення додаткової і повторної судово-економічної експертизи.

5.4. Призначення судово-економічної експертизи у справах про адміністративні правопорушення, господарському та цивільному судочинстві, а також при проведенні виконавчих дій. Особливості призначення судово-економічної експертизи у справах про адміністративні правопорушення, господарському та цивільному судочинстві. Порядок призначення судово-економічної експертизи при проведенні виконавчих дій.

Тема 6. Дослідницька стадія судово-економічної експертизи

6.1. Судово-економічна експертиза організаційно-правових засад підприємницької діяльності. Порядок та методика проведення судово-економічної експертизи організаційно-правових засад підприємницької діяльності. Джерела інформації.

6.2. Судово-економічна експертиза операцій з грошовими коштами. Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу операцій з грошовими коштами. Методика судово-економічної експертизи операцій з грошовими коштами.

6.3. Судово-економічна експертиза матеріалів інвентаризації. Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу

матеріалів інвентаризації. Методика проведення судово-економічної експертизи матеріалів інвентаризацій.

6.4. Судово-економічна експертиза операцій, пов'язаних з рухом основних засобів. Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу операцій, пов'язаних з використанням основних засобів. Методика судово-економічної експертизи господарських операцій, пов'язаних з використанням основних засобів.

6.5. Судово-економічна експертиза операцій з нарахування та виплати заробітної плати. Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу розрахунків з оплати праці. Методика судово-економічної експертизи операцій з нарахування та виплати заробітної плати.

6.6. Судово-економічна експертиза операцій, пов'язаних з обігом цінних паперів. Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу операцій, пов'язаних з обігом цінних паперів. Методика судово-економічної експертизи операцій, пов'язаних з обігом цінних паперів.

6.7. Судово-економічна експертиза при виявленні та розслідуванні правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків. Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу при виявленні правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків. Методика судово-економічної експертизи при виявленні правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків.

6.8. Судово-економічна експертиза зовнішньоекономічних операцій.

Матеріали, які направляються на судово-економічну експертизу зовнішньоекономічних операцій. Методика судово-економічної експертизи зовнішньоекономічних операцій.

Тема 7. Завершальна стадія судово-економічної експертизи

7.1. Висновок експерта-економіста та його структура. Структура та зміст висновку експерта-економіста. Методика складання висновку експерта-економіста.

7.2. Оцінка висновку експерта-економіста слідчим, судом та іншими учасниками процесу. Етапи оцінка висновку експерта-економіста слідчим, судом та іншими учасниками процесу. Підстави

для призначення додаткової та повторної експертизи.

7.3. *Виявлення і усунення обставин, які сприяють вчиненню правопорушень у провадженні судово-економічної експертизи.* Визначення обставин, які сприяють вчиненню правопорушень у провадженні судово-економічної експертизи.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Питання семінарських занять Програмні питання
1	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	
ТЕМА 1. Економічний контроль у правоохоронній діяльності України	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i></p> <p style="text-align: center;"><i>«Проблемні питання становлення і розвитку в Україні форми використання спеціальних економічних знань при розслідуванні економічних правопорушень»</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитися з основними видами економічних порушень та видами відповідальності за них. 2. Які відомості не можуть становити комерційну таємницю? 3. Визначити повноваження державних контролюючих органів України. 4. Які функції виконують правоохоронні органи при здійсненні економічного контролю? 5. Ознайомитися з правовими підставами для звернення правоохоронних органів до органів ДФІ стосовно ревізій та перевірок. 6. Визначити напрямки взаємодії уповноваженого представника правоохоронного органу з ревізором
ТЕМА 2.	<i>Тема семінарського заняття</i>

<p>Судово-економічна експертиза, її види та завдання</p>	<p><i>«Сутність та зміст судово-економічної експертизи: дискусійні питання»</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. Прослідити історичні аспекти розвитку судово-економічної експертизи.2. Визначити сутність судово-економічної експертизи як процесуальної дії.3. Визначити коло питань, які розв'язуються в процесі судово-економічної експертизи
--	---

1	2
<p>ТЕМА 3. Предмет і метод судово-економічної експертизи</p>	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>«Особливості визначення предмету та об'єктів судово-економічної експертизи»</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити об'єкти судово-економічної експертизи окремої ділянки бухгалтерського та податкового обліку. 2. Охарактеризувати, які види доказів використовуються кримінальному, цивільному та господарському судочинстві. 3. Опанувати всі методичні прийоми та процедури судово-економічної експертизи
<p>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ</p>	
<p>ТЕМА 4. Організація судово-економічної експертизи</p>	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>«Проблемні питання організації судово-економічної експертизи»</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити, які платні послуги можуть надаватися науково-дослідними інститутами судових експертиз. 2. Яку відповідальність може нести особа, що залучається в якості експерта?
<p>ТЕМА 5. Організаційна стадія судово-економічної експертизи</p>	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>«Особливості здійснення судово-економічної експертизи на стадії досудового слідства та суду»</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати методику проведення судово-економічної експертизи в експертних установах та в суді. 2. Визначити можливість втручання спеціаліста у проведення судово-економічної експертизи. 3. Визначити гарантії незалежності судового експерта
<p>ТЕМА 6. Дослідницька стадія судово-економічної експертизи</p>	<p><i>Тема семінарського заняття</i> <i>«Порядок здійснення експертного дослідження окремих напрямків господарської діяльності»</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення інформаційно-методичного забезпечення судово-економічної експертизи. 2. Дослідити методику судово-економічної експертизи операцій з підзвітних сум. 3. Охарактеризувати методику судово-економічної експертизи операцій з малоцінними та швидкозношуваними предметами. 4. Дослідити методику судово-економічної експертизи операцій з запасами. 5. Охарактеризувати методику судово-економічної експертизи фінансових результатів підприємства

1	2
<p>ТЕМА 7. Завершальна стадія судово-економічної експертизи</p>	<p style="text-align: center;"><i>Тема семінарського заняття</i> <i>«Висновок судового експерта: значення та юридична природа документа»</i></p> <p>1. Зрозуміти особливості складання висновку експертизи, що виконується під час судового розгляду. 2. Засвоїти структуру повідомлення про неможливість дати висновок та методику його складання. 3. Підстави та порядок передачі висновку експерта-бухгалтера замовнику експертизи</p>
Разом годин за модулем	

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно до сформульованих завдань.

Практичне заняття (табл. 4.1) включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва модуля	Теми практичних занять (за модулями)
Змістовий модуль І. Теоретичні засади судово-	<i>Завдання 1.</i> Ознайомитися із основними видами економічних порушень та видами відповідальності за порушення

економічної експертизи	<i>Завдання 2.</i> Визначити об'єкт судово-економічної експертизи <i>Завдання 3.</i> Визначити предмет судово-економічної експертизи
------------------------	---

1	2
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1 «Теоретичні засади судово-економічної експертизи»</i>
Змістовий модуль II. Організаційно-методичні засади судово-економічної експертизи в Україні	<i>Завдання 4. Дізнатися про права, обов'язки, відповідальність судового експерта, а також обов'язки керівника експертної установи</i>
	<i>Завдання 5. Охарактеризувати методику проведення судово-економічної експертизи в експертних установах та в суді</i>
	<i>Завдання 6. Ознайомлення з обліком в умовах функціонування автоматизованої обробки інформації за допомогою бухгалтерської програми «1С»</i>
	<i>Завдання 7. Засвоїти структуру повідомлення про неможливість дати висновок та методику його складання</i>
	<i>Завдання 8. Скласти висновок судового експерта</i>
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 2 «Організаційно-методичні засади судово-економічної експертизи в Україні»</i>

5. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) - це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студента загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам наведені в табл. 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади судово-економічної експертизи		
Тема 1. Економічний контроль у правоохоронній діяльності України	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 1: Проведення порівняльної оцінки основних нормативних документів, що регулюють економічний контроль в Україні. Порівняння основних видів міжнародно-правових актів про економічний контроль	Усне опитування, огляд конспектів
Тема 2. Судово-економічна експертиза, її види та завдання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 2: Визначення сутності судово-економічної експертизи як процесуальної дії, визначити коло питань, які розв'язуються в процесі судово-економічної експертизи	Усне вибіркве опитування, огляд конспектів
Тема 3. Предмет і метод судово-економічної експертизи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 3: Визначення об'єктів судово-економічної експертизи, розкриття поняття предмета судово-економічної експертизи, опанувати всіма методичними прийомами та процедурами судово-економічної експертизи	Усне вибіркве опитування, огляд конспектів

1	2	3
Змістовий модуль II. Організаційно-методичні засади судово-економічної експертизи в Україні		
<p>Тема 4. Організація судово-економічної експертизи</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 4: Дослідження організації судово-економічної експертизи та функції Управління експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України, визначення прав повноважень Координаційної ради з проблем судової експертизи, засвоїти порядок проведення атестації, присвоєння кваліфікаційних класів та реєстрації судових експертів</p>	<p>Усне опитування, Закінчення табл. 3.1 огляд конспектів</p>
<p>Тема 5. Організаційна стадія судово-економічної експертизи</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 5: Розкриття механізму призначення судово-економічної експертизи</p>	<p>Усне вибіркоче опитування, огляд конспектів</p>
<p>Тема 6. дослідницька стадія судово-економічної експертизи</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 6: Порівняння та розкриття сутності об'єктів, інформаційно-методичним забезпечення та методики експертного дослідження господарських операцій з коштами, розрахунками та іншими активами, необоротних матеріальних і нематеріальних активів, операцій з матеріальними запасами, собівартості реалізованої продукції на підприємствах промисловості, операцій із цінними паперами, товарних операцій у торгівлі, доходів та фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання</p>	<p>Усне опитування, огляд конспектів</p>

1	2	3
Тема 7. Завершальна стадія судово-економічної експертизи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> з теми 7: Визначення структури, характеристики сутності висновку експерта, методику складання. Узагальнення особливостей складання висновку експертизи, що виконується під час судового розгляду	Усне опитування, огляд конспектів

6. Методи навчання

При викладанні дисципліни "Судово-економічна експертиза" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри (табл. 6.1, табл. 6.2).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Економічний контроль у правоохоронній діяльності України	<i>Проблемна лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Місце і роль економічного контролю у правоохоронній діяльності економічному і соціальному розвитку суспільства"
Тема 2. Судово-економічна експертиза, її види та завдання	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Види та завдання судово-економічної експертизи". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 3. Предмет і метод судово-економічної експертизи	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Предмет і метод судово-економічної експертизи". <i>Кейс-метод</i> «Визначення компетенції експерта»

1	2
Тема 4. Організація судово-економічної експертизи	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Мета та значення організації судово-економічної експертизи". Презентація результатів роботи в малих групах</i>
Тема 5. Організаційна стадія судово-економічної експертизи	<i>Проблемна лекція з питання "Підходи до організації судово-економічної експертизи". Кейс-метод «Складання процесуального документу судово-економічної експертизи»</i>
Тема 6. Дослідницька стадія судово-економічної експертизи	<i>Міні-лекція, з питання "Визначення методів дослідження судово-економічної експертизи фінансово-господарських операцій". Кейс-метод: "Складення клопотання в установленій формі"</i>
Тема 7. Завершальна стадія судово-економічної експертизи	<i>Проблемна лекція з питання «Основні чинники завершальної стадії судово-економічної експертизи». Кейс-метод «Складання висновків судово-економічної експертизи»</i>

Таблиця 6.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 1. Економічний контроль у правоохоронній діяльності України.	<i>Семінарське та практичне заняття. Тема: «Проблемні питання становлення і розвитку в Україні форми використання спеціальних економічних знань при розслідуванні економічних правопо-рушень» Завдання 1. Ознайомитися із основними видами економічних порушень та</i>	Семінар-дискусія, презентація

	видами відповідальності за порушення	
--	--------------------------------------	--

1	2	3
Тема 2. Судово-економічна експертиза, її види та завдання	<i>Семінарське та практичне заняття.</i> <i>Тема: «Сутність та зміст судово-економічної експертизи: дискусійні питання» Завдання 2. Визначити об'єкт судово-економічної експертизи</i>	Міні-лекція
Тема 3. Предмет і метод судово-економічної експертизи	<i>Семінарське та практичне заняття.</i> <i>Тема: «Особливості визначення предмету та об'єктів судово-економічної експертизи» Завдання 3. Визначити предмет судово-економічної експертизи</i>	Семінар-дискусія, презентація
Тема 4. Організація судово-економічної експертизи	<i>Семінарське та практичне заняття.</i> <i>Тема: «Проблемні питання організації судово-економічної експертизи» Завдання 4. Дізнатися про права, обов'язки, відповідальність судового експерта, а також обов'язки керівника експертної установи</i>	Робота в малих групах
Тема 5. Організаційна стадія судово-економічної експертизи	<i>Семінарське та практичне заняття.</i> <i>Тема: «Особливості здійснення судово-економічної експертизи на стадії досудового слідства та суду» Завдання 5. Охарактеризувати методику проведення судово-економічної експертизи в експертних установах та в суді</i>	Семінар-дискусія, презентація
Тема 6. Дослідницька стадія судово-економічної експертизи	<i>Семінарське та практичне заняття.</i> <i>Тема: «Порядок здійснення експертного дослідження окремих напрямків господарської діяльності» Завдання 6. Ознайомлення з обліком в умовах функціонування автоматизованої</i>	Семінар-дискусія, презентація

	обробки інформації за допомогою бухгалтерської програми «1С»	
--	--	--

1	2	3
Тема 7. Завершальна стадія судово-економічної експертизи	<i>Семінарське та практичне заняття.</i> Тема: «Висновок судового експерта: значення та юридична природа документа» Завдання 7. Засвоїти структуру повідомлення про неможливість дати висновок та методику його складання Завдання 8. Скласти висновок судового експерта	Міні-лекція, робота в малих групах

7. Рекомендована література

7.1 Основна

1. Закон України "Про судову експертизу" // Урядовий кур'єр. – 1994. – 24 квітня.
2. Отенко В. І. Судова бухгалтерія для менеджерів підприємств / В. І. Отенко, В. Д. Понікаров, Т. М. Серікова– Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. – 560 с.
3. Понікаров В. Д. Судебно-бухгалтерская експертиза / В. Д. Понікаров, Н. В. Ялдин, М. В. Стаматина, Ж. О. Андрейченко – Харьков: Арсис, 2002. – 240 с.
4. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. – 224 с.
5. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза: Навчальний посібник / В.Д. Понікаров, С.М. Попова, Л.М. Попова – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 271с.